

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ'NE İTİRAZ YAZISI

24 Ağustos 1947

30/VII/1947 tarihli ve 401 sayılı yazınıza karşılıktır:

Yazınıza ekli Senato kararının hakkımda “İthamı mucip” maddelerini hayret ve teessürle okudum. Hayret ve teessürle, zira bu maddelerde bahsedilen şeyler, son yıllarda tekrar tekrar soruşturma ve kovuşturmalara mevzu olmuş, hesabı görülmüş ve her defasında, aleyhimde hüküm verilip harekete geçilmesine asla mesnet olamamıştır. Hele Mart ayındaki öğrenci nümayişlerinden sonra hakkımda açılan adli kovuşturmada bütün bunlar teferruatla sorulup cevaplandırılmıştır. Bir mahkeme dolayısıyla muhteviyatını öğrendiğimiz fezlekesinden, bu adli kovuşturmanın da yine lehimize netice vereceğinin anlaşıldığı bir sırada bu sefer de -hem de böyle geçen geçe- hakkımızda disiplin bakımından kovuşturma yapılmasına karar verilmesinin sebebi aceba nedir?

Hakkımda tesbit elden “ithamı mucip maddeler” iki esas kaziyeye irca edilebilir: (1) Son yıllarda Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde disiplin bakımından kovuşturmayı gerektirecek, disiplini bozucu hadise ve vaziyetler meydana gelmiştir. (2). Bu hadise ve vaziyetlerin mesuliyeti Fakültenin üç öğretim üyesi üzerindedir. “İthamı mucip maddeler”i bu iki bakımdan ele alıp cevaplandıracağım: bu maddelerde sözü geçen hadise ve vaziyetler disiplin bakımından kovuşturmayı gerektirecek mahiyette midir? Bunlardan bana bir mesuliyet payı düşer mi?

a) İthamı mucip olarak tesbit edilen ilk maddede disipline aykırı vaziyet, “felsefe bölümünün öğretim üyelerinin iki gurupa ayrılarak birbirile geçimsizlik vaziyetine düşmesi” diye ifadelendiriliyor ve bu vaziyetin 1942 yılında Prof. Lacombe’un verdiği raporla “resmen açığa vurulduğu” bildiriliyor. Evelâ şunu ehemmiyetle belirtmek isterim ki, Prof. Lacombe’un raporu felsefe enstitüsünde disiplini bozucu bir geçimsizlik vaziyetini üst makamlara bildirmek için yazılmamıştır; raporun maksadı bu değildir. Prof. Lacombe felsefe enstitüsünü yeniden teşkilâtlandırmak (réorganizer) istiyordu, bu hususta mufassal bir plan da hazırlamıştı. Felsefe enstitüsünün ayrıldığı üç kolun birbirinden bağımsız bir hale gelmesine taraftardı ve adı geçen raporda da bunu tavsiye ediyordu. İkincisi, bu raporda hakkımda verdiği ve aleyhimde sayılabilecek hükümler, yanlış malumata dayanan haksız hükümlerdi; Prof. Lacombe sonradan bunu anlamış ve ifade etmiştir. Bu iki sebepledir ki, verilmişinden altı ay sonra bu rapordan haberdar olup ta Prof. Lacombe ile konuştuğumda kendisi bana, “şimdi bildiklerimi o raporu yazdığım zaman bilmiyordum” sözleriyle nedametini ifade etti ve bu raporun, diğer iki meslekdaşımın birlikte benim aleyhimde kullanılmak istendiğini anlayınca bu hususta, bizim lehimizde olarak, o zamanki Milli Eğitim Bakanı ile konuştu. (Milli Eğitim Bakanına telefon ederek Prof. Lacombe için randevu alan doçent Nusret Hızır buna şahittir.) Bu hadiseyi biraz

daha teferruatı ile anlatmama müsadelerinizi dileyeceğim:

1942 sonbaharında maaş terfiim geldiği halde üç ay bu terfi yapılmadı. Sebebini öğrenmek üzere yüksek öğretim şube müdürüne müracaat ettiğimde umum müdür bay Reşat Şemsettin Sırer'in benimle görüşmek istediğini söyledi. Bay Reşat Şemsettin Sırer umumi ve müphem, fakat Fakülte'deki vazifemden uzaklaştırılmam tehdidini ihtiva eden bir girizgâhtan sonra çekme[ce]sinden Prof. Lacombe'un raporunu çıkararak okudu. Bir buçuk iki saat bu bahiste konuştuk, kendisine, bu bahsin açıldığına çok memnun olduğumu, zira bana, enstitü'deki bazı meslekdaşların şahsıma ve derslerime karşı aldıkları menfi tavrı ve yaptıkları çirkin hareketleri anlatmak fırsatını verdiğini söyledim ve resmî bir tahkikat açılmasını, hakikatin meydana çıkmasını istedim. Bay Reşat Şemsettin, "Biz polis miyiz Behice hanım?" sözleriyle tahkikat açılması teklifime şiddetle itiraz etti. Terfiimin hemen yapılacağı vadile şube müdürü bay Hamdi Akverdi'yi çağırdı ve kendisine bu hususta emirler verdi. Ben, bunu[n] kâfi olmadığını söyledim ve üç aylık kaybımın kısmen olsun telâfisini istedim. Bay Reşat Şemsettin Sırer bunu da kabul etti ve o ay hem maaşım arttı, hem de bir ay evvelkinin farkını aldım.

Diğer taraftan, Prof. Lacombe'un raporu son derece hayretimi mucip olmuştu. Zira Prof. Lacombe ile aramda en küçük bir hadise, bir münakaşa dahi geçmiş, kendisi bana en küçük bir ihtarda bulunmuş, hoşnutsuzluğunu İfade veya ima etmiş değildi. Ben ne derslerimi, ne de enstitü işleri için yapılan toplantıları ihmal etmiştim. Hiç bir "geçimsizlik" hadisesine meydan vermemiştim. Prof. Lacombe da raporunda hiç bir hadise zikretmiyor, verdiği hükümler için hiç bir mesnet göstermiyordu. Kendisile o kadar iyi geçiniyorduk ki evine çaya gidiyordum. Bu vaziyeti ve duyduğum hayreti Bay Reşat Şemsettin Sırer'e de anlattım ve Prof. Lacombe ile bu hususta görüşeceğimi söyledim. Kendisi buna hiç taraftar olmadıysa da ben vaziyetin aydınlanması için Prof. Lacombe'a gitmeyi muvafık gördüm.

Prof. Lacombe'dan, aleyhimde verdiği hükümleri tasrih ve tevsik etmesini istedim. Ancak şu iki hadiseyi ileri sürebildi: Birincisi, doçent Niyazi Berkes ile ben imtihan notlarını kendisine getirip, onun vasıtası ile idareye göndereceğimize, doğrudan doğruya idareye veriyormuşuz. Buna cevaben, imtihan notlarının idareye gönderilmesi gibi basit bir formalite işine enstitü direktörünü vasıta etmeyi düşünmediğimi, enstitü direktörüne daha mühim işler için başvurulacağına kani bulunduğumu, zaten dekan vekili Bay Emin Erişirgil aynı zamanda sosyoloji profesörü olduğu için not işinin ona ait olduğunu söyledim. Prof. Lacombe'un ikinci şikâyeti de benim kolekiyomda söylediğim bir noktaya dairdi. Ben felsefeyi küçümseyen sözler sarfetmişim. Kendisine sözlerimin yanlış nakledildiğini, arzu ederse söylediklerimin yazılı metnini verebileceğimi söyledim ve gerçekte ne demiş olduğumu kendisine izah ettim. Prof. Lacombe, sosyolojinin müsbet bir bilim olup olamayacağı konusu üzerinde söylediklerimi anlayacak kadar Türkçe bilmezdi; sözlerimin başkaları tarafından tahrif edilerek kendisine nakledildiği aşikârdı. Prof. Lacombe'un hakkımdaki şikâyetleri işte bundan ibaretti. Bu konuşmanın sonunda Prof. Lacombe ile dostça ayrıldık, "şimdi bildiklerimi o raporu yazdığım zaman bilmiyordum" dedi. Yazdığı raporun kendi istihdaf ettiği maksattan ayrı bir maksat için, bizim aleyhimizde bir silâh olarak kullanılmak istendiğini öğrenince de o zamanki Milli

Eğitim Bakanı ile bu hususta konuştu.

şuna da işaret edeyim ki Prof. Lacombe raporunu, vermeden az önce, 1942 ilk-baharında ben abilitasyon imtihanını verdim. Prof. Lacombe da jüri heyetinde idi, hakkımda çok şitayışkr bir rapor verdi. Eğer Prof. Lacombe, disiplin bakımından kovuşturmayı gerektirecek şekilde hareket ettiğime kani bulunsaydı, lehte rapor ve rey verir miydi? Diğer taraftan, Senato kararında ifade edildiği gibi “felsefe bölümünde şiddetli krizler halinde bir disiplin hadisesi mevcut olduğu” raporda gösterilmiş idise, o zamanki yüksek ğretim umum müdürü bay Resat şemsettin Sirer, ben talep ettiğim halde, neden bir soruşturma amamış, hiç bir tedbire baş-vurmamıştır? Benimle konuşması tamamen husus mahiyette idi; aynı şekilde raporda itham edilen diğer iki meslekdaş -Prof. Muzaffer Başoğlu ile doçent Niyazi Berkes- bu rapordan haberdar edilmiş değillerdir. Bu rapor hiç bir soruşturma veya kovuşturmaya, hiç bir resmî muameleye mesnet olmamıştır. Yukarıda belirttiğim gibi, Bay Reşat şemsettin ile konuşmamdan sonra terfiim de yapıldı, hatta geçmiş maaş farklarının bir kısmı da telfi edildi.

İtham edici bir madde olarak ileri sürülen “geçimsizlik” vaziyeti nedir, ne olmuş? Sarih ve müşahhas olarak ben ne yapmışım? Kavga mı etmişim, niversite öğretimine ve öğretmenliğine yakışmayan bir hadiseye mi meydan vermişim? Benim yüzümden dersler, imtihanlar mı sekteye uğramış, enstitünün işleri mi görülememiş? “Geçimsizlik” olarak vasıflandırılabilir fiil ve hareketlerim tasrih edilsin, ancak bunlar kovuşturmaya mevzu olabilir. Bu çeşit bir tek fiil ve hareketim gösterilemez. Enstitüdeki diğer meslekdaşlarımla aramda bir münakaşa dahi geçmemiştir. Sekiz sene sknetle vazife devam ettim, derslerimde asla mevzuun dışına çıkıp şahs tarizlere girişmedim (maalesef enstitdeki ğretim üyelerinden bazıları bu meslek nezakete her zaman riyetkar davranmamışlardır). Disiplin bakımından kovuşturmayı gerektirecek tek bir geçimsizlik hadisesi bana atfedilemez.

Sonra, felsefe enstitüsünde disiplin bakımından kovuşturmayı gerektirecek bir geçimsizlik vasiyeti olduğu kabul edilse bile, aceba neden bu geçimsizliğin mesuliyeti sadece biz iki sosyoloji öğretmenine ykletiliyor? Geçimsizlik, iki taraf arasında olur; diğer tarafın bunda bir mesuliyeti neden aranmıyor? Bir geçimsizlik vaziyeti mevcut olduğunu iddia edip sonra bunu ısrarla tek tarafa yüklemek ne derece hak ve adalete ve mantığa uygundur? Hem de bu yıllar zarfında bir soruşturmaya mevzu olabilecek, başkalarının ihdas ettiği vaziyetler olmuştur. Psikoloji ve sosyolojide ihtisas yapan öğrencilerin bazı felsefe derslerinden dönmeleri deta bir gelenek haline gelmiştir. Msevi bir öğrencinin kasitle st üste döndürülmesi ise enstitude bir hadise olmuş, Prof. Lacombe müdahale etmek zorunda kalmıştır. Bazı ğretim üyelerinin diğer üyelere tarizlerde bulunmayı itiyat haline getirmeleri de nihayet Prof. Lacombe’a kadar aksetmişti. (Bu hususta doçent Nusret Hızır’ı şahit olarak gösterebilirim ve bu hadiselerin tafsilti 1944’teki soruşturma dosyasında mevcuttur.) Vaziyet böyle iken, yalnız bizler kabahatli görülerek tahkikat ve takibata uğruyoruz.

Ve nihayet, Prof. Lacombe’un raporu 1942 yılına aittir. O zamandan beri geçen beş küsur sene zarfında ne olmuştur? Prof. Lacombe’un yerine Amerikalı Prof. Pratt gelmiş, iki dert yılı enstitü direktörlüğü etmiştir. Mademki Prof. Lacombe’un raporu “felsefe bölümünde şiddetli krizler” olduğunu belirtiyordu, neden Prof. Pratt’tan

vaziyetin nasıl geliştiği sorulmadı? Niçin Temmuz 1947'ye kadar enstitünün başında bulunan direktörden vaziyetin sorulması lüzumu hisedilmiyor da, beş küsur sene önce verilmiş bir rapora dayanarak disiplin bakımından kovuşturma açılmasına karar veriliyor? Prof. Pratt'ı müdafaa şahidi olarak gösteriyorum. Kendisinden hakkımda bir rapor istensin, felsefe enstitüsünde kimler “geçimsiz”dir sorulsun. Her ne kadar kendisi memleketimizden ayrıldı ise de adresi bellidir. 1947 sömestri başında Prof. Pratt profesörlüğe terfiimi tavsiye etmiştir, bu hususta yazdığı rapor aylardır Fakülte Dekanlığında beklemektedir. Ben Fakülte disiplinini bozan, geçimsiz bir kimse olsaydım profesörlüğe terfiim terviç edilir miydi?

b) ve c) Yurt ve Dünya ve Adımlar dergilerinin intişarının öğrenciler üzerindeki tesirleri hakkında yazılanlar temaile mütalaa ve tefsirlerden ibaret; kovuşturma mevzu olabilecek, fiilen vaki bir hadise veya hadiseler gösterilmiyor ve gösterilemez de... Dergi çıkarmak veya çıkan dergilerde yazı yazmak anayasanın ve kanunların sağladığı ve üniversite talimatname ve nizamnamelerine de aykırı düşüyen bir vatandaşlık hakkı olduğu gibi, memleketin fikir hayatını geliştirmek mevkiinde hatta mükellefiyetinde olan üniversite mensubu entellektüeller için bilhassa tabii bir haldir. Dergi çıkardığı veya çıkan degilerde yazı neşr ettiği için üniversite öğretim üyelerini muvahaze etmek, hele tahkikat ve takibata uğratmak nasıl düşünülebilir? Bir derginin neşriyatı kanun ve nizamlara aykırı, veya üniversite mensubu bir ilim ve fikir adabına yakışmaz mahiyette olmadıkça, o derginin okuyucuları üzerindeki şu veya bu tesirinden dergiyi çıkaranlar mesul tutulamazlar. Fakülte öğrencileri, memleketimizde intişar eden diğer dergiler gibi benim çıkardığım dergileri de okumuş ve fikir bakımından şu veya bu şekilde vaziyet almış olabilirler. Bunda benim kabahatim nedir? Şayet Fakülte öğrencileri arasında disipline aykırı hareket edenler bulundu ise onlar kovuşturmaya tabi tutulsunlar ve hareketlerinin hesabını versinler. Disipline aykırı benim bir fiil ve hareketim yoktur.

Kararın (b) maddesinde öğrenciler arasında vukua geldiği söylenen “ikilik” vaziyeti, öğrencilerin sağ veya sol fikirlere göre vaziyet almaları veya birbirlerine böyle ad takmaları, adli ve idarî kovuşturmaları gerektiren, disipline aykırı bir hal midir? Hangi dünyada, hangi devirde yaşıyoruz? Memleketin seçkin aydınlar zümresi olması gereken üniversite gençliğinin, her memlekette baş gösteren, dünya mikyasındaki fikir cereyanlarına ligi göstermesi, bunlara güre vaziyet alması kadar tabii ne olabilir? İleri batı memleketlerinin üniversite gençliği böyle değil mildir? Batı demokrasilerinde üniversite gençliğinin fikir hareketlerine iştiraki hatta teşkilâtlı bir hal almamış mıdır? Eğer bizim üniversite gençliğimiz de de az buçuk bir fikir hareketi varsa buna memleketimizin fikir hayatının lehine kaydetmek, onun fikrî ve içtimâî seviyesinin bir tezahürü adetmek gerekir. Yirminci asrın ortalarında, ancak belki Avustralya ve Afrikanın iptidâî cemiyetlerinde böyle fikir hareketleri görülmez. Dünyanın her memleketinde derin içtimâî şartların doğurduğu bir fikir hareketlerinin bizdeki tezahürlerini iki derginin intişarına bağlamak çok basit bir izah tarzıdır.

Bundan başka, ortada bir ikilik varsa, neden bunun sebepleri hep bir tarafta aranıyor? Yurt ve Dünya ve Adımlar'ın intişarının ve diğer bazı dergilerle münakaşaya girişmesinin Fakülte öğrencileri arasında ikilik yarattığını bilfarz kabul etsek bile

bu ikilik vaziyetinden karşı taraf yayınların da mesul olması gerekmez mi? Ve bu yayınlarda üniversitemiz ve fakültemiz mensuplarının yazıları yok mudur? Dergilerimize, şahıslarımıza yersiz ve haksız hücumla geçenler Çığır, Millet, Gök Börü dergileri ve Ulus gazetesi gibi sarih olarak taraf tutmuş yayınlardı ve bu yayınlarda üniversitemiz ve fakültemiz mensuplarından bazıları muntazaman yazı neşr ediyorlardı. Meselâ o zamanlar fakültemize mensup olan Prof. Remzi Oğuz Arık önce Çığır'ın daimi yazıcılarından, sonra da Millet dergisinin neşriyat müdürü oldu; bu derginin sahibi de Prof. Hüseyin Avni Göktürk'dü. Adımlar'a karşı vaziyet alan Ulus gazetesinin fikir ve sanat sahifesinde fakültemiz öğretim üyelerinin yazıları çıkıyordu. Irkçılıktan mevkufen muhakeme edilmiş olan, felsefe enstitüsü öğrencilerinden Hikmet Tanyu'nun çıkardığı ve Nihal Adsız'ın iştirak ettiği Özleyiş dergisinde bugün hala doçent Necati Akder, ilmi yardımcı Mukaddes Çiftfiliz ve öğrenci Hikmet Tanyu kendisi yazılar neşretmektedir; bu yazılardan bazılarında açıktan açığa sağlık solluk mevzuu kaleme alınmıştır. Irkçı ideolojisi ile iftihar eden Reha Oğuz bir kitabında doçent Necati Akder'i kendi ideolojisinin müdafii olarak resmi ile birlikte ilân etmiştir. Yanılmıyorsam bu kitapta diğer bazı üniversite mensuplarının da isim ve resimleri vardır. Bu misaller çoğaltılabilir, ben ancak hatırımda kalan bir kaçını kaydediyorum. Neden bu profesör, doçent ve öğrenciler hakkında da "ikilik"e sebebiyet verme ithamıyla kovuşturma açılmamıştır? Eğer neşriyatın öğrenciler üzerinde tesiri oluyorsa, çeşit çeşit dergileri, broşürleri ve kitaplarla ırkçı, turancı ve rejyonalist-Anadolcu neşriyatın hiç mi tesiri olmamıştır?

Bütün bunları söyledikten sonra yine tekrar edeyim ki (b) maddesinde, Yurt ve Dünya ve adımlar dergilerinin öğrenciler üzerindeki tesiri, ikilik yarattığı hakkında yazılanlar bir mütalaa ve tefsirin ifadesidir, kovuşturmaya mevzu olabilecek bir disiplin hadisesinin belirtilmesi değildir. Prof. Lacombe'un 1942 tarihli raporundan sonra bir vakıa olarak ortada, Milli Eğitim Bakanlığının Şubat 1944'te yaptığı soruşturma vardır, senato kararının (b) maddesinin sonunda "... 1944 yılında bilhassa felsefe bölümünde öğretim üyeleri öğrenciler arasında birbirlerine karşı ideoloji yönünden ithamlar artmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı fakültenin bu disiplin olayı ile alakalanma gereğini duyduğu için bir tahkikat açmıştır." denilmektedir. Hâlbuki iddia edilen bu sebep-netice münasebeti asla varit değildir. Bu tahkikatın açılmasına sebep, Felsefe Enstitüsünde vaki olan bir hadise veya umumi bir "geçimsizlik", "ikilik" durumu değildir. Felsefe Enstitüsüne mensup olmıyan bir öğrencinin yukarı kata çıkarak şuurlu tahrikâta girişmesi bu tahkikata yol açmıştır. Bu hadise, "Yurt ve Dünya ve Adımlar dergileri neşriyatının Fakülte öğrencilerini ikiye ayırması" şeklinde tefsir edilemez, çünkü: felsefe öğrencileri arasında tahrikâta bulunan tarih öğrencisi Bahattin'in ırkçı-Turancı teşkilata dâhil olduğu Eğitim Bakanlığının açtığı tahkikatta meydana çıkmıştır; çünkü o sıralarda ırkçı-Turancı ve rejyonalist-Anadolcu grupun cüretkârlığı, Orhon dergisi Fakültede öğrenciler arasında açıktan dağıtılacak, Nihat Atsız Fakülteye gelip öğrenciler ve öğretim üyeleriyle temaslarda bulunacak ve öğrencilerimiz sokak nümayışlerine iştirak edecek kadar artmıştır.

Tarih öğrencisi Bahattin Felsefe öğrencilerinden ikisine gelerek kendisinin ve arkadaşlarının teşkilatlı olduklarını, başlarında bir siyaset adamı bulunduğu (adı teşkilat dosyasından öğrenilebilir), kendisinin polise mensup olduğunu, Fakülte

idaresinin de tensibi ile Felsefe öğrencilerine sualler soracağını söylemesi üzerine bu sözlere muhatap olan iki Felsefe öğrencisi Fakülte idaresine müracaat etmişler. 1944'teki Milli Eğitim Bakanlığı tahkikatı bu hadise üzerine açılmıştır. Daha sonra Bahattin'de, Bozkurt dergisinin başlığını ve Reha Oğuz'un imzasını taşıyan bir mektup bulunmuştur. Bu mektupta Reha Oğuz, Siyasal Bilgiler Okulunda ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde teşkilatlanmaktan bahsetmekte ve büyük Atatürk'ün aleyhinde Nihal Atsız'ın yazdığı Dalkavuklar Gecesi broşüründen göndereceğini yazmakta idi. Bütün bunların 1944 tahkikat dosyasında bulunması icap eder. Görülüyor ki bu tahkikat "Felsefe Enstitüsünde ideolojik ithamların artması" yüzünden açılmamıştır ve Bahattin ve arkadaşları gibi öğrencilerin Fakültede mevcudiyetleri "Yurt ve Dünya ve Adımlar dergileri neşriyatının öğrenciler arasında ikilik yaratması" şeklinde izah edilemez. Çığır, Millet, Çınaraltı, Orhon gibi dergileriyle, broşür ve kitaplarla, gizli ve açık teşkilatı ile memlekette kuvvetli bir ırkçı-Turancı ve rejyonalist-Anadolcu hareket vardı. Bu hareketin ırkçı-Turancı kanadı, Nisan 1944'te Fakültemiz öğrencilerinden bir kısmının da iştirak ettiği nümayişlerden sonraki mahkeme safhalarında meydana çıktı. Vaziyet bu merkezde olduğu halde fakültede ikilik yaratmak, disiplini bozmak töhmetile bizler hakkında kovuşturma yapılıyor.

Fakülte Genel Kurulu'nda Dekanın dergilerimizi kapatmamız yolunda bize ihtarda bulunmasına gelince, ben bugün bu hadiseyi maalesef hatırlıyamıyorum. Yalnız şunu belirteyim ki bu çeşit bir ihtar haksız bir ihtardır. Haksızdır, çünkü yine tek taraflı mesuliyet arama, hep bizi kabahatli bulma temayülünün bir ifadesidir. Haksızdır, çünkü dergi çıkartmak ne memleketin kanunlarına, ne de Fakültenin talimatname ve nizamnamelerine aykırı bir hareket değildir. Çıkardığım dergilerin neşriyatı, üniversite mensubu ve ilim insanı olmakla telif edilemeyecek, ticari gaile güden veya mugalata ve demagojilere sapan neşriyat da değildi. Ben çıkardığım dergilerle memleketimizin fikir hayatına kendi mütevazı imkânlarım dâhilinde hizmet ettiğime kani bulunuyorum ve bu kanaatledir ki, bu yüzden uğradığım iftiralara, güçlüklerle, tahkikat ve takibata rağmen bu dergileri çıkartmış olduğuma nadim değilim.

Adımlar'ı çıkarmama konusunda bana yapıldığını hatırladığım ihtar, o zamanki Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in ihtarıdır. Nisan 1944 başında bir sabah bay Hasan Ali Yücel Prof. Pertev Boratav'la beni bakanlık binasına çağırarak dergimizin neşriyatına son vermemizi talep etti. Ben bunun, Bakanın salâhiyeti dahilinde olmıyan, haksız bir talep olduğuna kanidim. Zira Adımlar'ın neşriyatında kanun ve nizamla aykırı bir şey vardı ise, o yönden resmen harekete geçilmesi gerekirdi. Böyle bir vaziyet varit olmadığına göre bir bakanın kendi kanaatince münasip görmediği dergileri kapatmalarını, bakanlığa bağlı memur durumunda bulunan dergi sahiplerinden talep etmesi haklı olamazdı. Milli Eğitim Bakanından, Orhon ve Millet dergilerinden de aynı talepte bulunup bulunmayacağını sordum. Orhon dergisi sahibi Nihal Atsız'ı vekâlet emrine aldığını söyledi. Eğitim Bakanı dergilerimizde bir suç, bir kusur teşkil edecek bir şey gösteremiyor, sadece o zamanki vaziyeti göz önünde tutarak dergileri çıkarmamızın münasip olacağını ileri sürüyordu. Adımlar'ın on ikinci sayısı o gün öğleden sonra satışa çıkarılmak üzere hazır. Bir-

kaç yüz lira zararı göze alarak dergiyi satışa çıkarmadım ve neşriyatını durdurma kararı verdim. Mayıs sonlarında Adımlar bakanlar Kurulu kararıyla resmen kapatıldı. Bu kapatılma hadisesi, derginin kanunlara aykırı veya zararlı neşriyatta bulunmuş olduğuna bir delil teşkil etmez, zira o zamanki matbuat kanununun 50nci maddesi gazete ve dergi kapatmak hususunda hükümete hudutsuz salahiyet veriyor, gazete ve dergi sahiplerine ise hiçbir itiraz ve müdafaa hakkı tanımıyordu. Nihayet hükümet dahi bu maddenin değişmesi zaruretini kabul etmek zorunda kaldı. Bugünkü gibi dergiler mahkeme kararı ile kapatılır olsaydı Adımlar hala neşriyat sahasında olabilirdi.

d) Senato kararının “d” maddesinde, “Görüşler mecmuasına iltihak etmiş oldukları isnadıyla” diğer iki meslekdaşıyla birlikte hakkımda bir ikinci tahkikat açılmış olduğu yazılmaktadır. Bu ifade gerçeğe pek uygun değildir. Görüşler mecmuasının yayınlanan tek sayısında memleketimizin tarım meselelerine ait makale çıktıktan sonra hakkımda hemen bir ikinci tahkikat açılmadı. Fakülte Dekanı ile kendisinin bir “tahkikat” olduğunu kabul etmediği hususi bir görüşmeden sonra, hemen ertesi gün bakanlık emrine alındım. Tam bir ay sonra bakanlığa çağrılarak Görüşler dergisinde yazı neşir etmiş olmama dair birkaç suale yazılı cevap verdim. “d” maddesinde bahsedilen “tahkikat” işte bundan ibarettir ve hiçbir netice vermemiştir.

Görüşler mecmuasına yazı vermek veya vaat etmek tahkikat ve takibat mevzu olabilecek, suçlandırıcı bir hareket olarak kabul ediliyor. Halbuki öyle bir hüküm hiçbir kanunî ve de mantıkî mesnede dayanmamaktadır. Görüşler dergisi memleketimizin kanunlarının müsaadesile, bu kanunların mevzuatını haleldar etmeden çıkmış olan bir dergidir. Bugüne kadar ne kapatılmıştır, ne de hakkında herhangi bir kanuni kovuşturmaya lüzum görülmüştür. (Böyle olsaydı bile ben derginin sahibi veya müessislerinden olmadığımı göre yine kanun karşısında ancak kendi makaleminden mesul olurum. Bu makale ise gayri siyasi mahiyette, ciddi bir etüdün mahsulüdür). Gerek İstanbul, gerek Ankara Üniversitesinin profesör ve doçentleri bu satırları yazdığım şu ana kadar günlük siyasi gazetelerde ve çeşitli dergilerde siyasi denilebilecek konular üzerinde bile yazmaktadırlar. Hatta üniversitemiz profesörlerinden biri İstanbul’da çıkan günlük bir parti gazetesinde müşahhas iç ve dış politika meseleleri üzerinde baş makaleler yayınlamaktadır. Bu profesör ve doçentlerden hiçbiri hakkında ne milli eğitim bakanlığı, ne de şimdi muhtar üniversiteler bir soruşturma ve kovuşturma yapılmasına lüzum görmemişlerdir. Hâlbuki benim Görüşler mecmuasında tek bir yazımın intişarı, hele diğer meslektaşlarımdan sadece yazı vaat etmiş olmaları bir suç unsuru olarak bizim aleyhimizde üçüncü defa olarak kullanılmaktadır. Ya bütün üniversite öğretim üyelerine üniversite yayınları dışında diğer bütün gazete ve dergilerde yazı yazmaları menolunur veyahut hepsi için aynı haklar tanınır. İktidarda olan parti ve hükümetin tensip ettiği, hiç değilse itiraz etmediği, gazete ve dergilerde yazı yayınlanabilir, fakat muarız olduğu, beğenmediği gazete ve dergilerde yayınlanamaz diye bir kaide olamaz. Bu, ne kanunlara, ne de mantığa uygundur. Çok partili bir rejime girdiğimiz bu devirde üniversite mensuplarının yazı yazmaları münasip görüleceği dergiler ve gazeteler, iktidarda olan partiye göre değişecek midir?

“Umumi şekil ve misanpajı ile Görüşler mecmuasının üniversite öğretim üyele-

rinin yazı yazabileceği bir dergi telakki etmemek” bahsine gelince, bu nihayet Fakülte Dekanının şahsi kanaati olmaktan ileri geçmez, bir soruşturma veya kovuşturmaya mesnet olmaz. Acaba, nümayişler ve mahkeme salonları kahramanı Fakülte öğrencilerinden Hikmet Tanyu’nun çıkardığı ve Nihal Atsız’ların baş yazarlık ettiği Özdeyiş dergisi üniversite öğretim üyelerinin yazı yazabilecekleri “münasip” bir dergi telakki olunuyor da onun için mi bu dergiye yazı yazan Fakülte mensupları hakkında soruşturma veya kovuşturmaya lüzum görülüyor? Görüşler dergisini ben çıkarmadığıma göre misanpajı ve görünüşü beni alakadar etmez; Yurt ve Dünya ve Adımlar ne çeşit dergi çıkardığının misalleridir.

Aralık 1945’te Bay Necmettin Ünan’ın ve 15/1/1946 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin verdikleri raporlarda varılan hükümler de yukarıdaki paragraflarda hata ve haksızlığını belirttiğimiz aynı muhakeme ve mantığa dayanmaktadır. Görüşler mecmuasının “politik eğilimi” açıkça belli imiş te, diğer günlük gazete ve çeşitli siyasi dergilerin politik eğilimi belli değil mimiş? Görüşler’e yazı vermek veya vaat etmek bizlerin “siyasi hüviyetlerimizi” açıklıyormuş ta, diğer gazete ve dergilerde yazı yazmak o yazarların siyasi hüviyetlerini açıklamıyor mı? Neden diğer gazete ve dergilerde yazı yazan üniversite mensupları için aynı itham yapılmıyor?

Benzer tenkitler ikinci rapor için de varittir. İdare mekanizmasının ilmi hüviyetleri olmayan memurları tarafından üniversite muhtariyete kavuşmadan önce tanzim olunan bu raporda şöyle bir hükme varılmıştır: “Bu üç doçent ile bir ilmi yardımcının halen taşımakta oldukları düşünce ve kanaatlerini muhafaza ettikleri müddetçe ilmin istediği tarafsızlıkla yetiştirilmesi gereken Yüksek Öğretim gençliği ile olan temaslarının kesilmesinin uygun olacağı kanaatinde bulunduğumuzu arz ederiz”. Acaba hangi düşünce ve kanaatlerimiz, ne şekilde “ilmin istediği tarafsızlık” ile kabili telif edilmiş? Diğer gazete ve dergilerde yazı yazan meslektaşlarımız yazılarıyla düşünce ve kanaatlerini ihzar etmiş olmuyorlar mı? İhzar edilen diğer düşünce ve kanaatler istediği “tarafsızlıkla” kabili teklif te yalnız bizimkiler mi değil? Ne sebeple? “İlmin istediği tarafsızlık” nedir? Hiçbir belirti ve devamlı bir düşünce ve kanaate sahip olmamak, Nasreddin Hocanın hikâyesinde olduğu gibi “sen de haklısın, sen de...” diyerek iki taraflı kesmek midir? Şüphesiz ki hayır.

Bay Necmettin Onan’ın raporundan alınan parçanın ilk cümlesinde Görüşler dergisi meselesinden başka bir noktaya daha temas ediliyor. Tan matbaasının tahribi hadisesini Fakültemiz öğrencilerinin protesto etmesi dolayısıyla yaptığı soruşturmanın, “öğrencilerin bu teşebbüste dışarıdan veya öğretmenlerinden açık bir teşvik ve tahrik gördüklerini meydana koymamış” olduğunu belirtiyor. Disiplin kovuşturması bakımından mühim olan nokta budur, fakat bu, bir “ise de” ile geçitiriliyor ve hiçbir delil ve mesnet göstermeden “bazı öğretim üyelerinin Fakülte’deki çocuklarımızın fikirlerini zararlı istikametlere yöneltmekte amil oldukları” hükmüne varılıyor. Burada şunu da belirtmek isterim ki, Fakülte öğrencilerinin fikir cereyanlarıyla ilgilenmesini ve bunlara göre vaziyet almasını, sanki bir suçmuş gibi, Yurt ve Dünya ve Adımlar’ın intişarına yüklemenin doğru olmadığını bu protesto hadisesi de göstermektedir. Bizim dergilerimiz 4 Aralık nümayişlerinden bir buçuk sene evel faaliyetlerini tatil etmişlerdi. Öğrencilerin protesto ettikleri hadise İstanbul’da cereyan

eden, bizler ve dergilerimizle hiçbir ilgisi olmayan bir hadiseydi. Bu da gösteriyor ki üniversite gençliğinin memleketteki fikir cereyanlarını takip edip yapılan neşriyatla ilgilenmesi -ister kendi öğretmenleri, ister başkaları tarafından yapılmış olsun- kendiliğinden meydana gelen, gayet tabii bir haldir. İkinci bir nokta, 4 Aralık nümayişini protesto eden öğrenciler hakkında soruşturma yapılıyor da, bu nümayişi Ankara Üniversitesi öğrencileri adına tasvip eden telegraf gazetelere gönderen öğrenciler hakkında bir soruşturma açılmasına lüzum görülüyor. Bu da isbat ediyor ki bütün bu mesele Milli Eğitim Bakanlığı tarafsız hareke etmemiş, peşin aldığı kararların uygulanması yoluna gitmiştir.

e- “İçişleri Bakanının Büyük Millet Meclisinde yaptığı beyanatta Yurt ve Dünya ve Adımlar dergilerini komünist dergi olarak tavsif etmesi ve bu dergilerde komünist lideri Şefik Hüsnü'nün murakabası altında yazılar çıktığını bildirmesi”, diğer herhangi bir kimsenin bu tarzda yapacağı bir beyanattan daha fazla kanunî bir kıymeti haiz değildir ve bir suç delili olarak kullanılamaz. Diğer herhangi bir şahıs gibi İçişleri Bakanı da ileri sürdüğü ithamları tevsik ve isbat etmek zorundadır. Halbuki: (1) İçişleri Bakanının vesika olarak ileri sürdüğü yazılarda Yurt ve Dünya ve Adımlar dergilerinin adı geçmemekte, bunlar komünist olarak tavsif edilmemektedir. (2) Bakanın hadiseleri sıralayışı ve vesikaların tarihi ile dergilerimizin neşriyat tarihleri birbirini tutmamaktadır. Bakanın beyanatının dergilerimize tealluk eden kısmına hadiseler şöyle sıralanmış ve tarihlendirilmiştir: 1945'de komünist partisi iç ve dış taktik meselelerine dair kararı almış (bu karar vesika olarak verilmiştir) İçişleri Bakanının kendi dediklerine göre, “Komünist partisince kararlaştırılan ve teşkilatına tamim edilen bu hareket tarzına uygun olarak (demek ki 1945 tarihli bu karardan sonra) baş lider Şefik Hüsnü bizzat ve bilfiil harekete geçmiş” ve “Yurt ve Dünya ve Adımlar gibi komünist dergilerden faydalanmıştır.” Bunu isbat eden bir vesika olarak ta İçişleri Bakanı, Nisan 1945 tarihli bir rapordan aldığını söylediği şu satırları okumuştur: “Ankara'da çıkan iki Marksist dergiye muntazaman rehberlik ettik. Muvafık gördüğümüz yazıların geçmesine dikkat ettik”.

Görülüyor ki Yurt ve Dünya ve Adımlar'ın adlarını kullanan ve bu dergileri komünist olarak vasıflandıran İçişleri Bakanının kendisidir; Şefik Hüsnü'ye atfedilen vesikalarda bu yoktur. İçişleri Bakanının bütün isnatları da “İki Marksist mecmuaya rehberlik ettik” cümlesine dayanmaktadır. Hadiselerin sıralanışı ve tarihleri ise dergilerimizin neşriyat tarihlerine uymamaktadır. Mart 1944'ten sonra çıkmış olan dergilerimize, nasıl olur da Şefik Hüsnü 1945'te alınan bir karara uygun olarak rehberlik etmiş olabilir? Vesika diye ileri sürülen yazılardaki tenakuzu tafsilatı ile belirten ikinci açıklamamızı Ulus gazetesine gönderince, vaziyeti kurtarmak için bu gazete, Nisan 1945 tarihli vesikada İçişleri Bakanının Mecliste okumadığı bir cümle daha bulunduğunu iddia etmek zorunda kaldı. İki Marksist dergiden bahseden cümleden önce şöyle bir cümle daha varmış: “1942 senesi içinde faaliyetlerimiz daha ziyade legal neşriyat üzerinde toplanmıştı.” Halbuki bu ilave karışıklığı düzeltmedi, daha da karıştırdı, zira 1942 senesinde yalnız Yurt ve Dünya çıkıyordu, bizim dergilerimiz kasedilerek iki Marksist dergiden bahsedilmez. Adımlar Mayıs 1943'ten 1944'e kadar çıkmıştır.

Bir takım politika taktikleri icabından olarak İçişleri Bakanının bize yaptığı is-

natları ve memleket umumi efkârında dergilerimizin vaziyetini aydınlatmak üzere İstanbul'da beş, Ankara'da iki gazeteye noterlik vasıtasıyla ve basın kanununun bize bu hususta verdiği hakka dayanarak birer açıklama gönderdik. İstanbul gazetelerinden hiçbiri bu açıklamayı basmadı. Ankara'daki Kuvvet gazetesi olduğu gibi, Ulus gazetesi de altına tahrif ve uydurmalarla dolu bir cevap ekliyerek bastılar (3 Şubat 1947). Ulus gazetesi gönderdiğimiz ikinci bir yalanlamayı ilkin basmadı. Savcılığa müracaatımız üzerine de keserek, kısaltarak, eski vesikalara yeni parçalar ekleyerek bastı (15 Şubat 1947). Bunun üzerine bütün vaziyeti yeni baştan tahlil ve hülâsa eden bir yalanlamayı İstanbul Hür gazetesine yolladık ([?] Şubat tarihli sayısında yayınlandı).

İçişleri Bakanının beyanatının “üniversite öğrencileri arasında derin bir tepki uyandırdı”ğı iddiasına gelince, bu tepki sözü geçen beyanattan bir ay sonra 67 imzalı bir öğrenci mektubunun üç bakanlığa gönderilmesiyle başlamıştır. Hakkımızda yapılan adli kovuşturmanın fezlekesinde belirtildiği üzere bu 67 öğrenciden 60'ı bizi tanımayan, derslerimizde, konferanslarımızda bulunmamış, yazılarımızı okumamış, diğer fakültelelere mensup öğrencilermiş. Bu vaziyet ve 67 imzalı mektubun nasıl yazılıp imzalatıldığı hakkında dolaşan şayialar bu öğrencilerin dışarıdan kışkırtılıp kışkırtılmadıkları sualini akla getiriyor. Kendiliklerinden harekete geçmiş olsalar dahi bu öğrenciler, üniversite makamlarını hiçe sayıp merci atlamak suretile disipline aykırı harekette bulunmuşlardır. İlgili bakanların bu öğrencileri mercilerine göndermeleri gerekirdi; göndermeyip, öğrencilerin mektuplarını kabul ettikleri için muhtariyeti zedelenen üniversite, bu bakanlıklar nezdinde teşebbüse geçmeli ve bu müracaatı yapan öğrenciler hakkında derhal bir kovuşturma açmalı[y]dı. Hâlbuki üniversite bu vaziyet karşısında tamamen pasif kaldı. Fakülte öğretim üyelerinden onunun imzaladığı bir protestoda bu noktalar belirtildiği, bir avuç öğrenci Üniversite'nin bu pasifliğinden cesaret alarak serbest derslerin verilmesine mani olduğu, ertesi gün fakülte kapılarına dayandığı halde, yine bu öğrenciler hakkında takibat yapılmasına lüzum görülmedi. Nihayet üniversite harekete geçtiği zaman da bu hareket disiplin talimatnamelerini en ciddi bir şekilde ihlal eden öğrencilere karşı değil, esasen gadre uğramış, esasen senelerdir tek taraflı müdahalelere, tahkikata maruz kalmış, gadre uğramış biz üç öğretim üyesi aleyhine oldu. Ben, kovuşturma odasına girinceye kadar, bunun yalnız bizler hakkında açılan adli bir kovuşturma olduğunu, bizlerin sanık sandalyesine oturtulduğumuzu bilmiyordum. Öğrenince de bundaki mantığı bir türlü aklım almadı. Nasıl alsın? Hadiseleri bir gözden geçirelim:

İçişleri Bakanı Büyük Millet Meclisinde, bir kısmı çıkardığımız dergileri ilgilendiren bir beyanatta bulunuyor. Biz bu beyanata cevaben gazetelerde açıklama ve yalanlamalar neşrediyoruz. Bütün bir ay geçiyor, üniversitede bir hareket görülüyor. Böyle olması da tabii idi, zira Yurt ve Dünya ve Adımlar dergilerinin intişarı üniversite dışı bir olaydı ve İçişleri Bakanının bu dergilere atfetmek istediği suç, üniversite talimatname ve nizamnamelerinin hududunu aşan, memleketin umumi kanunlarının çerçevesi içine giren mahiyette idi. Yaptığı isnatları isbat etmekle mükellef bulunan İçişleri Bakanlığı, neşrettiğimiz açıklama ve yalanlamalar karşısında susuyor, işaret ettiğimiz tenakuslara cevap vermiyor veya veremiyordu. Hadisenin

kapandığını sandığımız bir sırada, bir ay sonra, bizleri tanımayan, derslerimizde bulunmamış, yazılarımızı okumamış bir avuç öğrenci bakanlara aleyhimizde mektup yolluyor. Üniversite içinde ve dışında toplantılar yapıp nümayişlerde bulunuyor, bunlara Selahattin Ertürk ve Hikmet Tanyu gibi tanınmış ırkçı-Turancı, politika oyunlarına karışan öğrenciler elebaşılık ediyor. Fakültedeki gayri nizami toplantılarında kendilerine hitap etmek isteyen üniversite rektörüne hiç te hürmetkâr olmayan bir tarzda mukabele ediyorlar. Bu gençlerden bir kısmının Demirtepe Parti ocağında toplandıkları herkesin malumu... Hal böyle iken, üniversite disiplinini alt üst eden bu öğrencileri tecziye yoluna asla gidilmiyor. Bilakis onlar, bu kazan kaldırma hareketile isteklerinin üniversiteye kabul ettirmiş oluyorlar: Üniversite bizim aleyhimizde takibata girişiyor. Bizi tanımayan, ırkçı müfrit sağ talebenin kıskırttığı bir avuç gencin küstah hareketleri ve talepleri tesirini gösteriyor da , o günlerde, bizi derslerimiz, konferanslarımız ve yazılarımızla tanıyan, öğrencilerimiz olduklarını ifade eden 108 fakülte öğrencisinin gazetelerde neşrettikleri mektup, bizim lehimize bir şahadet olarak hiç nazarı itibara alınmıyor. Hiç değilse bütün hadiseyi etrafıla ele alan bir tahkikat açılmalı[y]dı. Biz böyle bir tahkikat açılmış olduğunu sanıyorduk. Üniversitenin neşrettiği tebliğ de bu kanaatimizi kuvvetlendirdi. Prof. Pertev Boratav'la üniversite rektörüne gidip, bizlerin de dinlenilmesini, bu yapılmadan tahkikatın sona erdirilmemesini talep ettik. Oysa ki biz bu talepte bulunurken hakkımızda adlî takibat açılmış, bizler sanık sandalyesine oturtulmuş bulunuyor-muşuz...

Netice olarak müdafaamı hülasa edeyim:

(1) “İthamı mucip” maddelerde benim bir disipline aykırı, kovuşturmayı gerektiren fiil ve hareketim tespit edilmemiştir, bunun için de ortada müdafaası gereken bir şey yoktur. Dergi çıkarmak ve yazı neşretmek ne memleketin kanunlarına ne de üniversite nizamına aykırı olmayan en tabii hakkımdır. Bu neşriyatın kendisinde bir suç unsuru bulunmadıkça, onu okuyanların yaptığı şu veya bu hareketin mesuliyeti bana düşmez. Disipline aykırı hareket eden öğrenciler olmuşsa onlar hakkında kovuşturma yapılsın. Bu yapılmayıp ta benim hakkımda kovuşturmayı girişilmesi hak ve adaletle telif edilemez. Bununla beraber, yazılarımın sebep olduğu iddia edilebilecek, öğrenciler arasında disipline aykırı tek bir hareket olmamıştır. Nitekim ithamı mucip maddelerde de “geçimsizlik”, “ikilik”, “huzursuzluk”, “üzücü durum” gibi müphem ve umumi hallerden bahsedilmekte, fakat kovuşturmayı mesnet olabilecek suç unsuru ihtiva eden disipline aykırı müşahhas hadiseler gösterilememektedir.

(2) Baştan beri yer yer işaret ettiğim gibi, bu seneler zarfında yapılan soruşturmalarda hep peşin hükümlere göre, tek taraflı hareket edilmiştir. Ben bu durumu, fakültenin Eğitim Bakanlığına bağlı oluşuna, muhtar bir üniversite teşkilatının bulunmayışına atfediyordum. Memlekette kuvvetli bir İrkçı-Turancı ve rejyonalist-Anadolcu cereyan vardı. Bu harekete mensup birçok genç elemanlar 1943 seçimlerinde Büyük Millet Meclisine girdiler; sonra bu grup, parti idare heyetine, neşriyatına ve nihayet vekiller kuruluna kadar nüfuz etti. Parti Grubu toplantılarında komünistlik gürültüsünü koparanlar, aleyhimizde sual açanlar bunlardı. Bu hareketin Eğitim Bakanlığındaki ve Fakültedeki mümessilleri de aleyhimizde bulunmaktan geri kalmıyorlardı. Esasen tek parti rejimi ve zihniyeti de fikir ve neşriyat hürriyetine pek

müsait değildi. Memleketimiz daha demokratik bir gelişme safhasına girdikten ve muhtar bir üniversite kurulduktan sonra bu durumun lehimize olarak düzeleceğini umuyordum. Zira üniversite muhtariyeti, üniversitenin kendi faaliyetlerini ve elemanlarını dıştan gelecek tesir ve tazyiklere karşı koruması, düşünme ve araştırma, yazı ve öğretim hürriyetlerini müdafaa ve temin etmesi demektir. Maalesef Mart ayı hadiselerinden beri Üniversitenin tuttuğu hareket hattı, muhtar bir üniversiteden beklenen şekilde olmamıştır. Yapılan adli kovuşturma ve bunun lehimize netice vereceği anlaşıldığı sırada kararlaştırılan disiplin bakımından kovuşturma, hep tek taraflı mesuliyet aramanın, peşin hükümlerle hareket etmenin devam edip gittiğini gösteriyor. Hele Prof. Pertev Boratav'ın protesto ettiği, müdafaalarımız beklenmeden aleyhimizde karar alınmış olma keyfiyeti, bu tür tarafgirliğin en son ve en [müessif] tezahürüdür. Bu vaziyet karşısında, sıhhi sebeplerle geciken müdafaamı hiç yazmamayı, yazmanın boş bir zahmet olacağını düşündüm. Fakat Senato üyelerinden hiç değilse bir kısmının lehimizde rey vermiş olmaları hakikat ve adaletin bir gün tecelli edeceğine beni inandırıyor.

24 Ağustos 1947

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Doçenti

Behice Boran-Hatko

Tarih Vakfı TİP Arşivi